

Kendi sözlerimizle – çocukların dijital dünyadaki hakları

30 yıldan uzun bir süre önce (1989) Birleşmiş Milletler tarafından, ülkelerin çocuklara ve 18 yaşın altındaki genç insanlara sağlamaları gereken özgürlükler ve koruma hükümlerini ortaya koyan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme kaleme alındı. Bu yıl, aynı zamanda dünya çapında ağın (www) icat edildiği yıldır. Bu da, Sözleşmeyi yazan kişilerin dijital teknolojinin gençlerin hayatına getireceği değişim hakkında o sırada hiçbir fikirlerinin olmadığı anlamına geliyor.

Dijital dünyada çocuklara nasıl davranılması gerektiği, Sözleşme'yle ilgilenen Çocuk Hakları Komitesi tarafından yazıldı. Bu kısa versiyon ise, diğer gençlerin anlamasını kolaylaştırmak amacıyla 11-17 yaş arasındaki gençler tarafından yazıldı.

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 196 ülkeyle tarihte en çok onay alan sözleşme olduğunu biliyor muydunuz?

Giriş

Dünyanın dört bir yanındaki çocuklar okul, eğlence, bilgi almak ve aileleri ve arkadaşları ile iletişim halinde olmak gibi amaçlarla interneti ve dijital hizmetleri kullanmak istiyor ve buna ihtiyaç duyuyorlar. Ve internetin adil olmasını ve güvenliklerinin sağlanmasını istiyorlar.

Genel İlkeler

Çocuk haklarının dört ilkesi vardır:

Ayrımcılık yapmama

Çocuklar ayrımcılıktan korunmalı ve kim olursa olsun adil davranılmalıdır.

Çocuğun yüksek yarar

Herhangi bir karar verirken, hükümetler ve işletmeler de dâhil olmak üzere yetişkinler, kendileri için değil, çocuklar için en iyi kararı almalıdır.

Hayatta kalma ve büyüme

Çocuklar, zararlı müdahaleler olmadan olmak istedikleri bireye dönüşme yönünde desteklenmelidir.

Çocukların görüşlerine saygı

Çocukların önemsedikleri her durumda dikkate alınması gereken görüşleri vardır.

Bütün çocuklar aynı değildir. Farklı yaşlardaki çocukların farklı destek ve özgürlüklere ihtiyacı vardır. Yaşları ilerledikçe daha fazla anlayış ve deneyime sahip olurlar. Bu yüzden daha çok şey yapabilmeli ve görebilmelidirler. Uzmanlar buna gelişen kapasite diyorlar. Dijital dünya da bu durumu dikkate almalıdır.

Dijital dünya, ihtiyaçlarını karşılarken çocukların yaşlarını dikkate almalıdır.

Bu nasıl yapılmalı?

Çocuk haklarını çevrimiçi ortamda koruyun.

Çocukların çevrimiçi ortamdaki haklarını destekleyen kurallar oluşturun.

Hükümet yetkilileri, işletmeler, ebeveynler, öğretmenler ve çocukların kendileri de dâhil olmak üzere herkesin bu kuralları anladığından emin olun.

Çocukları bir problemleri olduğunda dinleyin.

Şirketlerin çocuk hakları üzerinden kâr elde etmesine izin vermeyin.

Bu kurallara uymayan kuruluş veya insanlara yaptırım uygulanmasını sağlayın.

Çocukların hangi eylemin yaptığını bildiğinden ve anladığından emin olun.

Erkek, 13, Nepal:

Dijital teknoloji sayesinde dünyanın dört bir yanından gelen bilgileri odamızın bir köşesinde otururken alabiliyoruz.

Çocukların bilgi alma hakkı, özgürlüğü ve gizlilik hakları vardır.

Bilgiye erişim

Çocukların internette buldukları bilgiler, zarar verme olasılığı olmadıkça, doğru, ilgili ve kolay erişilebilir olmalıdır.

İfade özgürlüğü

Çocuklar ne düşündüklerini söyleyebilmeli, ancak çocuklar ve şirketler de dâhil olmak üzere hiç kimse yalan bilgi yaymamalı veya başkalarına saldırmamalıdır.

Düşünce özgürlüğü

Şirketler ve diğer insanlar çocukları para için veya başkalarının isteği üzerine bir şeyler yapmaya zorlamamalıdır.

Örgütlenme özgürlüğü

Çocuklar arkadaşlarıyla buluşmak, vakit geçirmek ve her ortamda toplumların bir parçası olabilmek isterler. Güvenlik gereklilikleri dışında hükümetler veya işletmeler buna müdahale etmemelidir.

Gizlilik

Çocuklar istedikleri şekilde hareket etme ve büyüme hususunda gizlilik haklarına sahiptir. Buna ebeveynlerden, okuldan, hükümetlerden, işletmelerden ve birbirlerinden talep ettikleri gizlilik de dâhildir.

Doğum kaydı

Çocuklar, çevrimiçi ortamlarda, buldukları topluluğun parçası olabilmek için kimliklerini kanıtlamak zorunda kalabilirler. Çevrimiçi kimlikler haksız bir biçimde veya bir çocuğun mahremiyetine veya diğer haklarına saldırı amacıyla kullanılmamalıdır.

Çocuklara yönelik şiddet

Çocuklar siyasi şiddet, kendine zarar verme teşviki, beslenme bozuklukları ve intihar, zorbalık ve cinsel şiddet görüntüleri veya yetişkinlerle cinsel temas da dâhil olmak üzere tüm şiddet biçimlerinden korunma hakkına sahiptir. Çocukların ihtiyaç halinde yardım alabilecekleri yardım hatları ve kuruluşları bulunmalıdır.

Aile yaşamı

Hükümetler, her çocuğun aileye veya başka bir desteğe sahip olabileceğini bilmelidir. Dijital dünyanın çocukların ihtiyaçlarına en başından itibaren önem verdiğinden ve ailelerin ve bakım verenlerin bu ihtiyaçları karşılayacak şekilde desteklendiklerinden emin olmalıdırlar.

Engelli çocuklar

Hükümetler ve işletmeler engelli çocukların dijital dünyaya katılabilmesini sağlamalıdır. Altyazılar ve ses desteği ve ihtiyaç duyabilecekleri diğer destekleyici unsurlar, engelli çocukların bulmaları gereken özellikler olarak değil, fabrika ayarlarıyla birlikte gelen özellikler olmalıdır.

Sağlık ve refah

Sağlıkla ilgili bilgiler doğru olmalı ve sağlık hizmetleri özel ve gizli tutulmalıdır. Çocuğun refahını engelleyen hiçbir dijital hizmete izin verilmemelidir. Hükümetler, çocukların sağlıkla ilgili yanlış bilgilere maruz kalmadıklarından emin olmalıdırlar.

Eğitim, oyun ve dinlenme

Dijital araçlar eğitimi daha eğlenceli ve etkili hale getirmektedirler. Bu araçlar aynı zamanda çocukların gizliliğine saygı göstermeleri ve eğitim sürecini doğru bir şekilde desteklemeleri gerekir. Çocuklar, dijital dünyanın nasıl çalıştığını ve bundan kimlerin yararlandığını bilmek istiyorlar.

Çocuklar dijital dünyada oyun oynamak ve insanları yüz yüze görmek istiyorlar.

İşletmeler ve hükümetler

Çevrimiçi işletmeler adil, açık olmalı ve çevrimdışı işletmelerle aynı standartlarda tutulmalıdır. Çocukların fotoğrafları, özel konuşmaları veya videoları ve yorumları da dâhil olmak üzere kişisel bilgileri başkaları tarafından para kazanmak amacıyla kullanılmamalıdır.

Gerçek dünyadaki haklarımızın birçoğunu bilmemize rağmen, genellikle dijital dünyadaki haklarımızdan yeterince bahsetmiyoruz.

Kız çocuğu, 17, Fas:

Gerçek dünyadaki haklarımızın birçoğunu bilmemize rağmen, genellikle dijital dünyadaki haklarımızdan yeterince bahsetmiyoruz.

Çocuklara yönelik şiddet, kendine zarar verme teşviki, beslenme bozuklukları ve intihar, zorbalık ve cinsel şiddet görüntüleri veya yetişkinlerle cinsel temas da dâhil olmak üzere tüm şiddet biçimlerinden korunma hakkına sahiptir. Çocukların ihtiyaç halinde yardım alabilecekleri yardım hatları ve kuruluşları bulunmalıdır.

Aile yaşamı

Hükümetler, her çocuğun aileye veya başka bir desteğe sahip olabileceğini bilmelidir. Dijital dünyanın çocukların ihtiyaçlarına en başından itibaren önem verdiğinden ve ailelerin ve bakım verenlerin bu ihtiyaçları karşılayacak şekilde desteklendiklerinden emin olmalıdırlar.

Engelli çocuklar

Hükümetler ve işletmeler engelli çocukların dijital dünyaya katılabilmesini sağlamalıdır. Altyazılar ve ses desteği ve ihtiyaç duyabilecekleri diğer destekleyici unsurlar, engelli çocukların bulmaları gereken özellikler olarak değil, fabrika ayarlarıyla birlikte gelen özellikler olmalıdır.

Sağlık ve refah

Sağlıkla ilgili bilgiler doğru olmalı ve sağlık hizmetleri özel ve gizli tutulmalıdır. Çocuğun refahını engelleyen hiçbir dijital hizmete izin verilmemelidir. Hükümetler, çocukların sağlıkla ilgili yanlış bilgilere maruz kalmadıklarından emin olmalıdırlar.

Eğitim, oyun ve dinlenme

Dijital araçlar eğitimi daha eğlenceli ve etkili hale getirmektedirler. Bu araçlar aynı zamanda çocukların gizliliğine saygı göstermeleri ve eğitim sürecini doğru bir şekilde desteklemeleri gerekir. Çocuklar, dijital dünyanın nasıl çalıştığını ve bundan kimlerin yararlandığını bilmek istiyorlar.

Çocuklar dijital dünyada oyun oynamak ve insanları yüz yüze görmek istiyorlar.

İşletmeler ve hükümetler

Çevrimiçi işletmeler adil, açık olmalı ve çevrimdışı işletmelerle aynı standartlarda tutulmalıdır. Çocukların fotoğrafları, özel konuşmaları veya videoları ve yorumları da dâhil olmak üzere kişisel bilgileri başkaları tarafından para kazanmak amacıyla kullanılmamalıdır.

Dünyanın her yerinden farklı durumlarda ve farklı yaşlardaki çocuklar aynı düzeyde korunmayı hak ediyorlar. Dijital hizmetler tüm çocuklar için erişilebilir ve çocukların konuştuğu tüm dillerde mevcut olmalıdır. Hükümetler, tüm çocukların ve yetişkinlerin, çocukların dijital dünyadaki haklarını bilmelerini sağlamalıdır.

Arka plan

Geçen yıl boyunca 5Rights Vakfı, çocuk haklarının çevrimiçi ortamlarda nasıl ele alınması gerektiğini belirlemek amacıyla Çocuk Hakları Komitesine destek sağladı.

Bu destek birçok ülkeden yüzlerce alınan uzman tavsiyelerini içeriyordu ve aylar sürdü. Raporunda ayrıca 27 ülkeden yüzlerce çocuk ve gencin görüşleri de yer aldı.

Aynı zamanda, hükümetlere yönelik ve *çocukların dijital ortamdaki haklarıyla ilgili olması nedeniyle, Genel Yorum No. 25 (2021)* belgesinin çocukların sevecekleri ve anlayabilecekleri bir dilde yeniden yazılmasının çocuklar için önemli olduğunu düşündük.

Düşünce ve önerilerin tamamını belgede bulabilirsiniz. Aşağıda vurgulanmak istenen bazı noktaları sıralayacağız.

→ **Çocuklar** dijital dünyaya erişmek istiyor ve erişimlidirler.

→ **Hükümetler**, çevrimiçi ortamda çocuk haklarının korunmasından sorumlu tutulmalıdır.

→ **Ebeveynler** dijital dünyayı anlama hususunda desteklenmelidir.

→ Kendileri hakkında yazılan bir şeyin **gençler tarafından ve gençler için** kaleme alınan bir versiyonunun olmasının harika bir gelişme olduğunu söylüyor ve bunun daha sık yapılmasını öneriyorlar.

5Rights, bu belgenin yazılmasına yardımcı olan çocuklara ve gençlere minnetlidir. Bu çalışmayla gurur duyuyoruz ve umarız siz de duyuyorsunuzdur.

Kız çocuğu, 12, Hırvatistan:

Teknoloji çok önemli ve gelecekte de öyle olmaya devam edecek. Dünya ilerliyor ve biz de aynısını yapmalıyız.

Gençlerin hak ettiği dijital dünyanın inşası